

Natuurontwikkeling positief voor kustbroedvogels

MARJA ZANDBERG

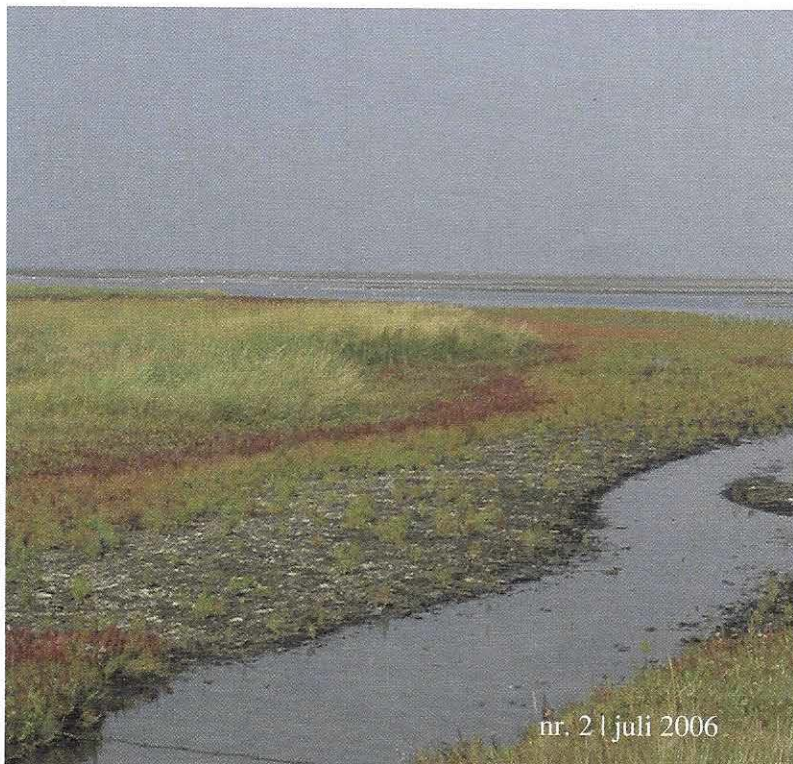
De dwergstern is voor 85% afhankelijk van natuurontwikkelingsgebieden (foto: Frits van Daalen).

Natuurontwikkelingsprojecten rondom de haven van Rotterdam zijn in ieder geval voor kustbroedvogels interessante gebieden. Dit blijkt uit een in 1994 begonnen project op de Maasvlakte dat op 26 april van dit jaar werd afgesloten met een workshop.

Kustvogels zijn soorten die voor hun voortplanting afhankelijk zijn van het kustgebied (Wadden, kust van Noord- en Zuid-Holland, Delta). Kluten, plevieren, meeuwen en sterns zijn echte kustbewoners, die leven in dynamische, kale gebieden. De Maasvlakte met zijn grote, kale vlakte is een uitstekend broedgebied en met de zee als foerageergebied dichtbij is het ideaal voor deze vogels.

Kustbroedvogels blijken veel baat te hebben bij natuurontwikkelingsprojecten. Van de totale broedpopulatie van de kluut bijvoorbeeld is 50% te vinden in natuurontwikkelingsgebieden in de Delta. De dwergstern is zelfs voor 85% afhankelijk van dergelijke gebieden.

Door een hoog waterpeil in de zomer blijft de vegetatie kort in de Grevelingen. Dit is gunstig voor de broedvogels (foto: Staatsbosbeheer).

Workshop 26 april 2006

Doel van de workshop was om te leren van elkaars ervaringen en het verkennen van nieuwe mogelijkheden voor kustbroedvogels. Pim Wolf van DeltaProject Management en Peter Meininger van Rijkswaterstaat RIKZ gaven een presentatie over succes- en faalfactoren bij kustbroedvogels. Kees Storm van Rijkswaterstaat Zuid-Holland ging in op de rol van Rijkswaterstaat bij kustbroedvogels. Han Sluiter van Staatsbosbeheer vertelde over het beheer van natuurgebieden voor kustbroedvogels en majoor Van Gils van het ministerie van Defensie besloot met een presentatie over de predatie van de broedkolonie op het oefenterrein van Texel.

Voorwaarden voor succes

Of een kustbroedvogel zich vestigt in een gebied, is afhankelijk van de aanwezigheid van voedsel en rust, en de afwezigheid van predatoren en concurrenten. De vogels verhuizen als gebieden begroeid raken en als de predatiedruk te hoog wordt. Het is daarom belangrijk dat er steeds alternatieve broedgebieden beschikbaar zijn. Dit soort gebieden kunnen ontstaan (en ook weer verdwijnen) door kust- en rivierdynamiek. Maar bij gebrek aan natuurlijke dynamiek kunnen natuurontwikkelingsprojecten ook een behoorlijke bijdrage leveren.

Of de jongen daadwerkelijk groot worden, is afhankelijk van het aanbod van voedsel, het weer, hoge waterstanden, verstoring en predatoren. Opvallend zijn de grote verschillen in broedsucces tussen de verschillende broedkolonies, zonder dat daar duidelijke oorzaken voor zijn aan te wijzen.

Er is de afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar kustbroedvogels, maar er zijn nog steeds vragen. Hoe reageren verschillende soorten op elkaar? En wat verstoort een broedkolonie het meest?

Veranderende rol van Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat heeft de afgelopen twintig jaar

diverse natuurontwikkelingsprojecten uitgevoerd speciaal voor kustbroedvogels. Voorbeelden hiervan zijn de Slijkplaat (1986 & 1997), Kleine Slufter (1988), Vogelvallei (1993), Scheelhoek (1996) en de Splitingsdam (2000 & 2005). Ondanks diverse tegenslagen als stormschade en rattenoverlast blijken de meeste projecten heel succesvol te zijn.

De komende jaren zal Rijkswaterstaat minder gaan bouwen aan broedvogellocaties. De prioriteit ligt namelijk bij een goede implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water. Hiervoor moet de waterkwaliteit verder verbeteren en zal ook aquatische ecologie van onze wateren meer aandacht krijgen. Dus rijker begroeide oevers en goede paai, rust en doortrekmogelijkheden voor vissen.

Bij grote projecten zoals Zwakke schakels en Deltanatuur, en in de Rotterdamse haven zijn er ook in de toekomst mogelijkheden voor (tijdelijke) natuurprojecten. Een voorbeeld hiervan is een drijvende broedlocatie in het baggerdepot de Slufter, gemaakt van pontons, van piepschuim, beton en grind. Daarmee wordt een veilige broedplaats aangelegd in een gebied waar voedsel genoeg is.

Enkele voorbeelden van beheer

De Prunje, een recent aangelegd brakwatermoeras langs de Delingsdijk op Schouwen, behoudt het pionierkarakter door de sterk wisselende waterpeilen in de winter en de zomer, en de hoge chloridegehalten van de zoute kwel. Voor een aantal kustvogels (visdief, kluut en kokmeeuw) zal hierdoor voor lange tijd geschikt broedgebied aanwezig zijn. Aanvullend beheer zoals begrazing door paarden en runderen is nodig om verzuivering van de verzoete delen tegen te houden en de waterkwaliteit te behouden.

Voor het behoud van kustbroedvogels in de Grevelingen is het noodzakelijk dat er uitwisselbare broedgebieden zijn om verstoring door predatie of recreatie op te vangen. Daarnaast moet het waterpeil zo laag mogelijk zijn voor vesti-

ging. Na half juli moet het waterpeil juist weer zo hoog mogelijk zijn om een maximale invloed van het zout op de vegetatie te krijgen. Hierdoor blijft de vegetatie kort. Andere beheersmaatregelen zijn het tegengaan van verstoring en predatie door bewaking, het vangen van ratten, het kort afmaaien van broedlocaties, het maken van schelpenbankjes en eilandjes.

De Hors

Op het militair oefenterrein De Hors, gelegen op de zuidpunt van Texel broeden dwergsterns, visdiefjes, noordse sterns, scholeksters en lepelaars. Defensie houdt op verschillende manieren rekening met de kustbroedvogels:

- door het verplaatsen van oefeningen naar een ander gebied als er een broedkolonie zit;
- met het preventief markeren van broedkolonies: in het oefenterrein is een grote sternkolonie afgeschermd, waar al twintig jaar niemand meer is geweest;
- via voorlichting aan de mariniers en
- door het bestrijden van predatoren.

In 2005 hebben ratten voor het eerst de zeer afgelegen broedlocatie voor dwergsterns weten te vinden. Als mogelijke oplossing is gesuggereerd om ervoor te zorgen dat het terrein vanaf de winter, dus kort voor het broedseizoen, rattenvrij is. Dit kan door rattengif aan te bieden in tijden van voedselschaarste. Het opwerpen van fysieke barrières, zoals een tankval, is lastig te realiseren in een natuurgebied en het is de vraag of je daarmee de ratten tegenhoudt.

Toekomst

Natuurontwikkeling voor kustbroedvogels heeft lokaal oplossingen geboden voor verdwenen leefgebieden. Het is van belang dat er ook in de toekomst voldoende potentiële broedgebieden aanwezig blijven. De huidige gebieden verruigen waardoor soorten verdwijnen. Naast het aanleggen van nieuwe broedlocaties is het ook een optie om deze gebieden weer terug te brengen in het pionierstadium.

Alleen een goed broedgebied garandeert echter geen broedsucces. In de buurt moet ook voedsel te vinden zijn. Het verbeteren van het voedselaanbod door het herstel van zoet-zoutovergangen, zoals met de Kier (ander beheer Haringvlietsluizen), is dan ook een belangrijke opgave voor de toekomst.

MARJA ZANDBERG IS MEDEWERKER NATUURONTWIKKELING BIJ STICHTING DUINBEHOUD

Op het militair oefenterrein 'De Hors' gelegen op de zuidpunt van Texel broeden dwergsterns, visdiefjes, noordse sterns, scholeksters en lepelaars (foto: Defensie).

